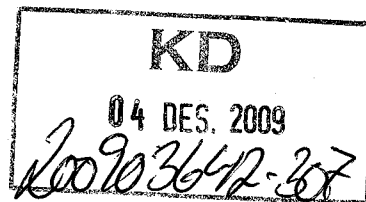

Kunnskapsdepartementet

Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår ref.: 200704175-65

LILLEHAMMER,

Deres ref.:

Høring på NOU 2009: 18 "Rett til læring"

Fylkesutvalget i Oppland "glemte" Fylkesrådet for likestilling av funksjonshemmede (rådet) i forbindelse med denne høringen. Derfor kommer det separat uttalelse fra rådet. Vi takker for muligheten til å komme med høring på NOU 2009:18.

Rådets innvendinger

- Det er ikke mangel på gode målsettinger for norsk skole, men de forsvinner dessverre i stor grad på veien til norske kommuner. Utvalget makter ikke å forklare hvorfor.
- Mange elever får ikke den tilpassede opplæring de har krav på i skolen. Samtidig foregår en utstrakt segregering i norsk skole, elever med funksjonsnedsettelse samles i forsterkede enheter, i egne grupper og klasser. Midtlyngutvalget velger ikke å ta opp disse problemstillingene. Det er sterkt beklagelig.
- Manglende inkludering i norsk skole får store konsekvenser. Først og fremst for de elevene det gjelder, som ikke blir en del av samfunnet, men også i forhold til andre elever, lærere og andre som får befestet holdninger som innebærer at det er ok å skille ut elever med funksjonsnedsettelse. Funksjonshemmede som segregeres i skolen har senere store problemer med å bli inkludert i det norske samfunnet. Det burde vært et hovedpoeng i utredningen.
- NOUen avklarer ikke og definerer ikke sentrale begreper i tilknytning til opplæringen. En konsekvens er større uklarhet og usikkerhet på viktige områder.
- Midtlyngutvalget svarer ikke på mange av oppgavene de har fått i sitt mandat. Flere sentrale problemstillinger krever videre utredning. Utvalgets henvisninger til andre, tidligere og pågående utredninger er overfladiske og en kommer ikke opp med tilfredsstillende helhetlige forslag og tiltakskjeder, slik en setter seg som mål.
- Utvalget skulle fremme forslag som lå innenfor dagens ressursrammer. Det er imidlertid skuffende at utvalget ikke tydeliggjør forhold som krever økonomisk uttelling.

- Utvalget har slik vi ser det hatt en meget lukket arbeidsform og en svak deltakelse fra brukerorganisasjonenes side.
- Rådet er særlig skuffet over at mandatets påpeking av universell utforming ikke følges opp i utredningen. Universell utforming av skolebygg er en viktig faktor for organisering av spesialundervisning i norske kommuner.
- Rådet går i mot at retten til spesialundervisning erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging, samt at retten til ekstra tilrettelegging skal kunne fattes uten sakkyndig vurdering.
- Rådet mener at PPT må styrkes slik at tjenesten kan ivareta kravet om å gi sakkyndig vurdering og veiledning på systemnivå. Begge oppgaver er viktige og må ivaretas.
- Rådet støtter utvalgets intensjoner om økt kompetanse på alle sentrale områder. Rådet vil framheve betydningen av økt pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse, samt system og samhandlingskompetanse.

Generell kommentar: Mandat og oppfølging

Organisering av spesialundervisningen:

Situasjonsbeskrivelser sammen med en rekke rapporter og tilsyn, viser at det er stor avstand mellom nasjonale målsettinger og resultatoppnåelse. Mange elever får ikke den tilpassete opplæring de har behov for og krav på. Samtidig er dette et område som er politisert og ideologisert, og hvor motsetningene mellom ulike aktører er sterke. Rådet erfarer at det skjer en utstrakt segregering i norske kommuner. Elever med ulike funksjonsnedsettelse samles i forsterkede enheter på egne skoler, eller det opprettes egne grupper og klasser for disse elevene. GSI-tall viser at opp til 34 000 elever mottar mesteparten av sin opplæring i femmer-grupper eller mindre. En slik segregering får store konsekvenser for samfunnet. Det skapes en bevissthet blant lærere, eleven selv, medelever og andre, at det er ok å skille ut mennesker med funksjonsnedsettelse. En slik segregering som starter i barnehage og skole blir det meget vanskelig å rette opp senere. Midtlyngutvalget har en tilnærming som ser elever som mottar spesialundervisning som en stor og ensartet gruppe. Hovedfokus i utredningen er de 25% av elevene som ikke får en tilfredsstillende tilpasset opplæring. Problemstillinger knytta til den økende segregering som skjer i norske kommuner er et ikketema i utredningen. Det sies flere steder at organisering skal være opp til skoleeier. (s.17, s.157) På denne måten svarer ikke utredningen på det viktige punktet i mandatet som sier at en skal gjøre en grundig gjennomgang av spesialundervisningens plass i norsk skole, herunder organisering, ressursbruk og resultater. Organiseringen av spesialundervisningen er et særlig viktig punkt, og dette feies langt på vei under teppet.

Det hevdes i rapporten at bruken av døveskolene er synkende. Dette er ikke korrekt. Utvalget bruker antall heltidselever som eneste indikator. Dette gir et fundamentalt feil bilde av situasjonen. Den korrekte indikatoren må være totalantallet elever. En stadig større andel av brukerne benytter skolens deltidstilbud. Antall deltidselever har økt mer enn antall heltidselever har sunket. Det samlede antall elever har økt, ikke sunket.

Den sannsynlige årsaken til at en økende andel brukere benytter døveskolenes deltidstilbud er nettopp erfaring for at dette gjør det mulig for dem å benytte hjemstedets skole resten av året.

Men dersom døveskolene legges ned, hvor og hvordan skal da deltidstilbudet organiseres? Legges skolene ned vil man ikke ha robuste døvemiljøer til å arrangere kurs og deltidstilbud. Legges skolene ned har ikke lenger kompetansesentrene en skoleorganisasjon å drive deltidsopplæring ut fra. Både heltidselever og deltidselever trenger døveskolene og behovet vil være der i all overskuelig framtid, alle framskritt på den medisinsk-tekniske arena til tross.

Tegnspråket er lovfestet undervisningsspråk på linje med norsk og samisk. Skal man klare å bevare et levende norsk tegnspråk er nedleggelse av skolene ødeleggende. Skolene fungerer også som utgangspunkt for mange kulturelle markeringer og begivenheter i det norske tegnspråkmiljøet, og man risikerer å rasere dette viktige tilbudet ved å legge ned skolene. Utvalget diskuterer de pedagogiske problemer som kan løses innenfor vanlige klasser. Men utvalget ignorerer at ikke alle vil ha mulighet til å inkluderes i en slik klassesituasjon. At dette gjelder et lite antall elever får ikke disse elevene til å forsvinne. De har like store og individuelle behov som før.

Feil faktagrunnlag nok en gang

Utvalget innstilling drøfter ikke døvblindes situasjon eller pedagogiske behov. Utvalget hevder antall elever er synkende. Dette er feil, både for døve og hørselshemmede (se over) og for døvblinde. Gruppen døvblinde er svært liten, men antallet er over tid konstant. De vil ikke forsvinne. Denne gruppen må ha et pedagogisk tilbud spesifikt på døvblindes premisser.

Status: Døvblinde barn har ingen mulighet til å kompensere for synssvikt med hørsel. De har heller ikke mulighet til å kompensere for hørselssvikt med synssansen. Elevene trenger en-til-en undervisning. Det er ikke mulig å forestille seg en meningsfylt integrering i vanlig skole. Tilstanden er kronisk. Den forsvinner ikke.

Felles tilbud nødvendig: Undervisning av døvblinde barn er svært krevende og krever egen kompetanse. Frekvensen av døvblinde tilsier at det er helt urealistisk at kompetansen kan bygges opp i den enkelte kommune.

Gode nasjonale målsettinger forsvinner på veien til norske kommuner.

Utvalget starter med at arbeidet skal bygge på sentrale nasjonale målsettinger og prinsipper, retten til tilpasset og likeverdig opplæring i en inkluderende skole for alle, samt prinsippet om universell utforming.

Dette er et positivt utgangspunkt. Det ligger gode prinsipper og målsettinger til grunn for norsk skole og utdanning. Dette er prinsipper og mål som legges til grunn i en rekke utredninger, og de er forankret i sentrale lover og forskrifter. Det er et hovedproblem at disse målsettingene i for stor grad forsvinner på veien til virkeligheten i norske kommuner. Det er altså ikke målsettinger og lovene det er noe i veien med, men praktiseringen av dem. Etter rådets mening greier ikke utvalget i tilstrekkelig grad å ta tak i denne grunnleggende problematikken. Utvalget peker på at uklare rammer, uklare styringssignaler fra ulike fagdepartement, manglende harmonisering av særlovgivningene, er et systemproblem som svekker blant annet tverrfaglig samarbeid på dette feltet, men utvalget fremmer ingen særlige tiltak for å motvirke dette. (4.4 s. 33) Sett fra rådets ståsted er dette en betydelig svakhet.

Utvalgets fokus på tilpasset opplæring, atferdsproblemer, psykisk helse, sosiale og emosjonelle vansker.

Utvalget sporer også av når de tar mål av seg til å løse atferdsproblemene i norsk skole. De velger et bredt læringssyn og argumenterer for, *at særskilte behov kommer til uttrykk på svært mange måter og omfatter en langt større gruppe enn de som har spesialundervisning.* (4.4 s. 33) Dette valget innebærer at atferdsproblematikk blir et stort og viktig felt i utvalgets arbeid. Det trekkes fram at opp til 25% av elevene i norsk skole ikke får en tilfredsstillende tilpasset opplæring. Det er ikke noe tvil om at dette er et problem i norsk skole. Rådet er også opptatt av at det settes inn tiltak for å bedre denne siden ved skolen. Vi mener likevel at dette fokuset er med på å svekke oppmerksomheten omkring de 5-7% som mottar spesialundervisning, og som etter vår mening langt på vei

forsvinner i utredningen. Dette forsterkes ved mandatets punkt om særskilt vekt på psykisk helse, sosiale og emosjonelle vansker og atferdsvansker. (s. 31). Hva med andre typer funksjonsnedsettelse?

Rådet tror ikke at bedre tilpasset opplæring kan redusere behovet for spesialundervisning i særlig stor grad. Midtlyngutvalget har i liten grad oppmerksomheten retta mot de elevene som mottar spesialundervisning. Mandatets formulering at, *"Utvalget skal gjøre en grundig vurdering av hvordan den ordinære opplæringen legger til rette for læring og utvikling for den enkelte elev med særskilte behov"*, (s.40) kan ikke sies å bli fulgt opp. Det er godt dokumentert at elever som mottar spesialundervisning ofte får et dårlig tilbud. Ofte er dette opplæring i enetimer, ofte utført av assistent, ofte har opplæringen mer preg av sosial trening og atferdstrening enn undervisning. Forskning som har vært opptatt av dette er ikke brukt i utredningen. Fokus på elever som trenger tilpasset opplæring synes å fortrenge slike perspektiver.

Mangel på avklaring av sentrale begreper

Det er stor usikkerhet i skolen omkring begrepene *inkludering, tilrettelegging, likeverdig opplæring, tilpasset opplæring og spesialundervisning*. Utvalgets beskrivelser og bruk av begreper, gjør ikke dette bedre. Rådet er derfor sterkt skeptisk til at en fører inn nok et begrep, *ekstra tilrettelagt undervisning*, i en situasjon hvor begrepsforvirringen er stor nok. Elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av ordinær tilpasset undervisning har krav på spesialundervisning. Spesialundervisning er nødvendig for den gruppen som ikke har et tilfredsstillende utbytte av ordinær opplæring. At spesialundervisningen slik den er organisert ikke er god nok, burde vært betydelig mer vektlagt i utredningen.

Oppfølging av prinsippet om universell utforming

Utvalget nevner også universell utforming som et viktig prinsipp som skal ligge til grunn for arbeidet. Prinsippet blir nevnt i et lite avsnitt (1.2.4) Utvalget peker på at det ikke sjelden oppstår situasjoner der elever blir henvist til andre barnehager eller skoler på grunn av uegnet bygg. Dette er en viktig faktor for en økende segregering i norsk skole. Manglende tilgjengelighet blir utslagsgivende for hvordan spesialundervisning organiseres, og med den tilgangen til denne undervisningen. Det er vårt inntrykk at kommuner velger segregerende løsninger i stedet for å gjøre skolene tilgjengelige.

Utvalget opererer også med en uklar forståelse av universell utforming, i det de snakker om universell utforming av pedagogiske metoder, hva nå det måtte være.

Gode intensjoner manglende oppfølging

Midtlyngutvalget har hatt et omfattende mandat. Det er ikke mangel på gode intensjoner og mange av forslagene bør forfølges videre. Rådet har imidlertid en oppfatning av at mange av forslagene er basert på usikre og uklare forutsetninger.

Mange sentrale problemstillinger i forhold til elevers rett til tilpasset opplæring og spesialundervisning blir meget overfladisk behandlet. Henvisning til andre pågående utredninger er overfladiske og utvalget tar ikke inn alternativ tilgjengelig kunnskap om feltene. En konsekvens av dette er at utvalget ikke kommer opp med tilfredsstillende helhetlige forslag og tiltakskjeder. Forslagene blir lite konkrete og det sies lite om hvordan de skal iverksettes.

Vi vil peke på noen konkrete eksempler.

I Kap. 16, er målsettingen at *PP-tjenesten skal være tettere på barnehager og skoler, og videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte lærevansker*.

Rådet slutter seg til denne målsettingen. Det er mange fine intensjoner her, om behov for rutiner, ulike typer kunnskap og kompetanse, oppgave og ansvars avklaring. Det er derfor beklagelig at mange av forslagene blir lite konkrete.

Det er likevel et område hvor Midtlyngutvalget er mer konkrete enn på andre områder de er opptatt av. Det gjelder forholdet mellom Statped og PPT og organiseringen av disse tjenestene. Det er mulig at det er nødvendig med en omorganisering av Statped. Rådet er i denne sammenheng svært opptatt av at det eventuelt gjøres på en slik måte at kompetansen som nå ligger på de respektive sentrene blir ivaretatt og videreført. Vi kan ikke se at begrunnelsen for forslaget om en regionalisering har en reell forankring. Fortsatt vil det være slik at disse sentrene vil drive betydelig utadrettet virksomhet. Brukernærhet på dette nivået blir i realiteten lite interessant – her er kompetansen det viktigste.

Mandat og økonomiske forutsetninger

Utvalget fikk som mandat at forslag og tiltak som foreslås skulle være innfor dagens rammer. Dette betyr ikke at en ikke i større grad kunne peke på administrative og økonomiske utfordringer. Mange forslag kan realiseres innenfor dagens økonomiske rammer, mange forslag vil måtte kreve økonomiske uttelling. Utvalgets forslag som går på omprioriteringer innenfor systemet er problematiske fordi det er vanskelig å dokumentere og se de ønskede effektene av forslagene.

Utvalgets sammensetning og arbeidsform

Utvalget er i hovedsak satt sammen av en rekke forskere og skolefolk. Brukersiden er tilgodesett med en representant.

Sammensetningen av utvalget får stor betydning for de perspektiver og forslag som legges fram. Det framgår av NOUen, og av høringskonferanser i etterkant, at det har vært mye uenighet innad i utvalget. Dette er nødvendigvis ikke en svakhet, men betydelige særmerknader viser etter vår mening at flere forhold må utredes bedre før det trekkes konklusjoner og fattes beslutninger.

Del III Vurderinger og forslag

Vi vil her kommentere noen konkrete forslag.

Kap. 13: Tidlig innsats og forebygging

Tidlig innsats og forbygging er viktig. Rådet støtter som de fleste andre dette prinsippet.

Det skulle egentlig ikke være nødvendig å pålegge barnehage og skoleeier plikt til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barn og elevers utvikling, læring og læringsmiljø. (s. 219) Tilsyn gjennomført de senere år viser imidlertid med all tydelighet et stort behov for å styrke kvalitetssikringssystemer i forbindelse med skoleeiers forpliktelser og skolenes forvaltning av sitt opplæringsansvar. Det er merkelig at utvalget ikke tar opp forhold som tilsyn i perioden 2006 - 2008 avdekker. Rådet etterlyser konkrete forslag om hvordan kvalitetssikringssystemer skal komme på plass og hvordan de bør fungere. Det må vurderes om Fylkesmannen skal få mulighet for å iverksette sanksjoner i de tilfeller hvor det avdekkes kritikkverdige forhold. Nå brytes opplæringsloven uten noe risiko for sanksjoner, og dermed ingen garantier for at kritikkverdige forhold rettes opp.

Tilsyn må også i større grad gå inn å se på innholdet i det tilbudet elevene får, ikke kun konsentrere seg om formaliteter og systemet. Dette vil antakelig reise et spørsmål om kompetanse hos fylkesmannen, noe utvalget også burde ha sett på. Med utgangspunkt i dette etterlyses konkrete forslag.

Rådet støtter forslaget om en ressursbank

Rådet støtter forslaget om at; *"Det tas inn bestemmelser om PP-tjenesten i barnehageloven"*.

Rådet støtter forslaget om plikt til språkkartlegging. Her vil vi imidlertid etterlyse tiltak i forbindelse med alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK). Denne bør lovreguleres. Forskning og teknologisk utvikling har gjort store framskritt. Dessverre ser vi dette som nok et eksempel på at viktige sider ved spesialundervisningen ikke blir vektlagt i utredningen. Vi støtter punkt i særmerknaden (s.160), at kartleggingen må legges til grunn en pedagogisk vurdering.

Læringsboka innføres som felles verktøy for tidlig innsats og oppfølging. Boka følger barnets og elevens utvikling, læring og læringsmiljø gjennom barnehage, grunnskole og videregående opplæring.

Rådet er enig i at informasjonsflyten om eleven må sikres og videreutvikles. Det knytter seg stor problemer til overgangene i skolesystemet. Det er imidlertid ikke bare et spørsmål om å overføre informasjon. Mange foreldre er klar over denne problematikken og sørger selv for at skolen blir informert når den får en elev med funksjonsnedsettelse. Likevel oppleves det alt for ofte at skolen ikke har tatt hensyn til denne informasjonen. Det er viktig med konkrete tiltak. Rådet er tvilende til om Læringsboka er det rette virkemidlet for å løse dette. Det er mange uklare problemstillinger knytta til forslaget om læringsbok som gjør at vi ikke vil støtte dette. Utvalget peker selv på en rekke uklarheter, som må avklares. (s.158) Vi vil peke på følgende; For det første, hvem skal eie læringsboka? Hva konkret skal dokumenteres? Hva om det oppstår uenighet om innholdet? Skal foreldre ha mulighet for å påvirke innholdet og skal innholdet kunne endres? Vil den som har ansvar for læringsboka ha kompetanse nok til å vurdere elever med ulike funksjonsnedsettelse? Hva med rettssikkerhet og personvern? Hvor vil grensene gå for hva som skal dokumenteres i læringsboka? Hvordan vil en sikre at fokus i kartleggingen vil være tiltak og oppfølging, når andre forhold som karakteristika ved eleven, problembeskrivelser osv vil være enklere å vektlegge.

Utvalget er selv inne på betydningen av ulike risikofaktorer og kombinasjon av faktorer som kan virke inn på læring. Det konkluderes med at fagpersoner har behov for mer kunnskap om slike risikofaktorer. (s.155) Hvordan sikre lik praksis og status, at det ikke blir ulikheter mellom skoler og mellom kommuner? Hvordan unngå at dette blir en merbelastning for lærere?

Rådet støtter forslag om tidlig innsats og en tettere oppfølging av den enkelte eleven. Vi vil anbefale at det legges opp til en enklere dokumentasjon som skal følge eleven. Det må klargjøres hvem som har ansvar for at denne dokumentasjonen, at den følger eleven, og det må tydeliggjøres hvordan foreldre kan ha innflytelse på denne.

Foreldresamarbeidet

Rådet mener at foreldresamarbeidet generelt må styrkes. Det er vår erfaring at foreldrenes kunnskaper og kompetanse i alt for mange tilfeller ikke blir tatt med når tiltak vurderes, iverksettes og ikke minst når de evalueres. Kravet om minimum to formaliserte foreldresamtaler i barnehage og skole er bra, men ikke tilstrekkelig. Foreldresamarbeidet er særlig viktig for de elevgruppene som trenger oppfølging ut over det vanlige. Rådet mener at det må legges opp til mer gjensidig samarbeid mellom barnehage/skole og foreldre når partene ser at det er behov for det.

Rådet støtter at en gjennomgår dokumentasjons- og rapporteringssystemer for å frigi ressurser til lærings- og utviklingsarbeid. Rådet er ikke i mot at en dokumenterer og evaluerer elevenes situasjon, deres utbytte av opplæringen, men rådet vil advare mot et tiltagende dokumentasjonsomfang med en for stor vekt på enkle målbare faktorer.

Kap.14: Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen

Utvalget foreslår; *Retten til spesialundervisning i opplæringsloven § 5-1 erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen. Denne retten utløses når eleven ikke har et tilfredsstillende læringsutbytte. Tilretteleggingen omfatter det mangfold av tiltak som settes verk i form av personellressurser, materielle ressurser og organisatoriske tiltak. (s.162)*

Rådet går i mot at retten til spesialundervisning erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging. Vi kan ikke se at det på det nåværende tidspunkt er hensiktsmessig å innføre nok et begrep på dette området. Forståelsen av de ulike begrepene *tilrettelagt undervisning*, *tilpasset undervisning* og *spesialundervisning* er uklar i den norske skolen. Begrepet *ekstra tilrettelegging av opplæringen* vil ikke gjøre dette enklere. Begrepet vil ha ulik betydning i ulike kontekster. Dette vil åpne for ulike tolkningsmuligheter, noe som vil gi ulik praksis. Det vil også knytte seg stor usikkerhet til når denne retten til "ekstra tilrettelegging" skal inntre og hvem den skal gjelde for. (Bente Hagtvedt særmerknad s.167)

Det er ingen grunn til å tro at kommuner som ikke er i stand til å gi barn lovpålagt spesialundervisning, skal kunne gi en bedre tilpasset opplæring. Endringsforslaget innebærer derfor en klar svekkelse av den enkelte elevs rettigheter.

Mye tyder på at forslaget innebærer en forskyvning fra å vektlegge en individuell rett til å vektlegge skolens plikt.

Forslaget sier at denne retten til ekstra tilrettelagt opplæring kan fattes uten sakkyndig vurdering. Dette er også en betydelig svekkelse av rettigheten. Begrunnelsen synes å være at det skal frigjøres ressurser i PP- tjenesten slik at denne i større grad skal kunne yte bistand på systemnivå. Dette er å snu tingene på hodet. Slik opplæringstilbudet framstår i dag er det viktig at en setter inn tiltak for at spesialundervisningen skal bli så god som mulig. Eleven må få nødvendig spesialundervisning, som er basert på metoder som virker. Vi stiller spørsmål ved om skoleledelsen innehar tilstrekkelig kunnskap og forståelse i forhold til å vurdere den enkelte elevs forutsetninger og behov. Det er klart viktig at elever som har behov for spesialundervisning får dette raskt og tidlig. Det er imidlertid ikke noe hinder i dag for at skolen etter beste evne kan tilpasse undervisningen i påvente av at det foreligger en sakkyndig vurdering og et enkeltvedtak.

Rådet er enig i at PP-tjenesten skal ha en tosidig funksjon. På den ene siden sakkyndig vurdering av de elevene som trenger spesialundervisning, og på den andre siden bistand til skoler, klasser og lærere på systemnivå. Dette må ikke gjøres ved å svekke ansvaret for å gi sakkyndig vurdering. For at PP-tjenesten skal kunne utføre begge disse oppgaver må den styrkes både med hensyn til kompetanse og bemanning. Det er et tankekors at mens andre sektorer som barnevern og helse er betydelig styrket de senere år, har denne delen av utdanningssektoren stått stille. Det er i denne sammenheng en utfordring å organisere PP-tjenesten slik at den når ut til alle skoler og kommuner.

Kap. 15: Tilpassede fleksible opplæringsløp

Rådet støtter forslaget at en gjennomgår læreplanverket for kunnskapsløftet med sikte på å gi fagplanene tydelige innholdsmomenter, og sørger for at det blir et helhetlig og konsistent styringsdokument og arbeidsgrunnlag for opplæringen.

Rådet ser behov for at opplæringen i skolen generelt og i videregående skole spesielt differensieres. Rådet deler bekymringen over frafallet i videregående skole. Vi er imidlertid usikre på om dette bør avhjelpes ved at; *det utvikles differensierte læreplaner i fellsfagene for studieforbereidende og yrkesforberedende utdanningsprogrammer, som kan imøtekomme elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer bedre enn i dag.* (s.168)

Utredningen peker på mange utfordringer et desentralisert ansvar for utvikling av læreplaner innebærer. Det vises også til NOU 2008:18 *Fagopplæring for framtida* og utfordringen å utvikle planer som kan forene allmenndannende innhold med ønskelig yrkesretting, samtidig som nivået ikke svekkes. (s.171) Det er viktig at en ikke lager løsninger som faktisk segregerer. Det er viktig at det legges vekt på en tilpasset opplæring, fleksibilitet i pedagogiske metoder og en undervisning som i stor grad er praktisk retta. Målsettingen må være at flest mulig skal oppnå en likeverdig kompetanse.

Kap.16: Statped/PPT:

Rådet mener at det er fornuftig å se på organiseringen av og innholdet i den spesialpedagogiske kompetansen i Norge. En godt fungerende PP-tjeneste med god kompetanse, som kan gi god veiledning til skoleeier, skole/skoleledelse og foreldre, er en grunnleggende forutsetning for en tilpasser opplæring og en god spesialundervisning. Slik er det ikke i dag.

Hovedutfordringen er hvordan denne kompetanse skal organiseres, for at den best mulig skal kunne bistå den enkelte elev, foreldre, voksne og skolen når det er behov for det. Rådet etterlyser tiltak som vil sette PP-tjenesten i stand til å fatte vedtak uavhengig av kommunen. I dag fattes det vedtak som er uklare og som gir skolen stor frihet til selv å bestemme innhold i en Individuell opplæringsplan (IOP). Midtlyngutvalget peker på at det er god kompetanse både i Statped og i PP-tjenesten. (s.179) Rådet vil nyansere dette bildet. Kompetansen i PP-tjenesten er ulikt fordelt. I mange tilfeller er kompetansen svak i forhold til pedagogiske tiltak, metoder og arbeidsmåter. Det pekes i utredningen på at PP-tjenesten utsettes for kryssende forventninger. På den ene siden lovfestet krav til sakkyndige utredninger og dokumentasjon, og på den andre siden kravet om et mer systemrettet arbeid.(s.179) Rådet mener at begge disse er viktige. Det ligger i utvalgets forslag at arbeidet med sakkyndig vurdering kan reduseres i forhold til mer systemrettet arbeid. Dette er rådet helt uenig i. PP-tjenesten må settes i stand til å ivareta begge funksjoner.

Organisering av spesialkompetansen:

Når det gjelder omorganiseringen av Statped er det viktig at denne ivaretar den kompetansen som er utviklet. Det er viktig at en finner en riktig ansvars og kompetansefordeling mellom PP-tjenesten i kommunene og Statped i regioner.

Rådet er ikke i mot at en ser på forholdet mellom Statped og PP-tjeneste, og at en vil organisere dette området annerledes. Men mener at fire regioner som samsvarer med helseregionene er lite hensiktsmessig. Særlig vil region sør-øst bli meget stor.

Vi mener at en slik stor region ikke vil kunne ivareta hensynet til nærhet til brukerne. Alternative organisasjonsformer må utredes.

Kap. 17: Helhet krever tverrfaglig og tverretattlig samarbeid

Rådet er positive til utvalgets tre første forslag om at individuell plan hjemles i barnehagelov og opplæringslov, samt at dagens særlovers bestemmelser om individuell plan harmoniseres i de aktuelle lovverkene. Det synes også nødvendig å presisere virkeområdet for voksne. Å bruke individuell plan som koordinerende element synes fornuftig, og vil forhåpentlig medvirke til at flere profesjoner får et aktivt forhold til planen. Som utvalget selv påpeker er nok ikke dette nok, men et skritt i riktig retning. Rådet er skeptisk til forslaget om en koordinerende enhet, men har større tro på en personlig koordinator.

Kap. 18: Økt kompetanse på alle nivåer

Det er positivt at utvalget har et sterkt fokus på kompetanse. Utvalget presiserer at, *Behovet for både mer og ny kompetanse og kombinasjon av kompetanser kommer tydelig fram i nesten alle sammenhenger det mandatets problemstillinger berøres.(s.198)* Rådet er enig i at kompetansen må styrkes på alle nivåer. Rådet vil framheve viktigheten av at økt fag kompetanse hele veien må ledsages av økt pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse. Det er særlig viktig at grunnutdanningen styrkes i forhold til tilpasset opplæring og spesialundervisning.

Det er også viktig at ordningene for etter- og videreutdanning styrkes. Det er ikke minst viktig at læreres og skolelederes bevissthet omkring sentrale målsettinger om en likeverdig opplæring i en inkluderende skole styrkes. Det er rådets erfaring at de skoler som lykkes i forhold til inkludering er skoler der ledelse og lærer har gode holdninger på dette området.

Det blir også dokumentert i utredningen manglende kompetanse i forhold til samhandling og samordningsbehov. Lærere har ingen formell kompetanse i forhold til hvordan kommuner organiserer og administrer sine virksomheter, hvem som har ansvar for hva, lovregulering og

økonomiske tilskuddsordninger. Rådet mener at slik kompetanse må inn i lærernes grunnutdanning.

Lærerne mangler også kompetanse i forhold til å ta i bruk foreldres erfarings-kompetanse, samt kompetanse som finnes i organisasjonene. Det vil være et skritt i riktig retning om samhandlingen styrkes. Det er nødvendig at samhandlingen styrkes både innad i skolen, mellom nivåene og med andre instanser utenfor. Slik det er i dag har alle aktører et ansvar, men ingen tar det. (Jfr. Regjeringens strategiplan for familier med barn som har nedsatt funksjonsevne 2005).

Kap.19: Økonomiske og administrative konsekvenser av utvagets forslag

Rådet vil påpeke at utvalgets mandat, at en kun skal fremme forslag innenfor dagens ressursramme er sterkt begrensende. Mange av de omprioriteringer som utvalget peker på har usikre administrative og økonomiske konsekvenser. Det at det knytter seg så mye usikkerhet til flere av forslagene gjør at det blir vanskelig å forholde seg til dem. Rådet kan ikke støtte forslag der det er så stor usikkerhet knyttet til konsekvenser for berørte parter, ikke minst elever som i siste instans mottar spesialundervisning.

Konklusjon

Til tross for gode intensjoner og flere forslag som peker i positiv retning, er Oppland Fylkeskommunale råd for likestilling av funksjonshemmede skuffet over utredningen og frykter at konsekvensene vil kunne bli en svekkelse snarere enn en bedring av læringen for elever som mottar spesialundervisning. Mye tyder på at uklarhetene omkring tilpasset opplæring og spesialundervisning vil fortsette.

Med hilsen

Bjug Ringstad (sign)
leder